

Félszáraz gyepek

A gyepek főként lágyszárú növényekből szerveződő közösségek, amelyek vízellátottsága különböző. Ezt jól jelzik a bennük előforduló, eltérő vízigényű fajok. Hazai gyepeinknek alapvetően két típusa van. A száraz gyep (amilyen a szikla- és homokpusztagyep, valamint a sztyeprétek többsége) és az üde gyep (például az üde és kékperjés láprét, mocsárrét, hegyi rét).

Az ország domb- és hegyvidékein félszáraz gyepekkel is találkozhatunk. Ezek fajainak egy része más gyeptípusokban is fellelhető. Nagyon valószínűnek látszik, hogy ezek az egykori erdő utolsó hírmondói, amelyek beilleszkedésükkel különleges karaktert adnak az új gyepek közösségeknél.

A félszáraz gyepek uralkodó pázsittüvei nem szálas levelű, szárazságtűrő fajok (például csenkeszek), hanem szélesebb levélmezű pázsittüfajok, amilyen a *sudár rozsnok* és a *tollas szálkaperje*. Ez a növényzeti típus Nyugat-Európában – az atlantikus éghajlat miatt – nagyobb kiterjedésű, mint nálunk. Hazánkban a Dunántúlon jellemzőbb a félszáraz gyepek előfordulása, mint az ország keleti részén. Bár az utóbbi években e közösségeket szakembereink egyre behatóbban tanulmányozzák, társulástani szempontból akadnak még „fehér foltok”.

Az egyik gyakori félszáraz gyeptársulás „névadó” növénye – a már említett tollas szálkaperje mellett – a *nagy pacsirtafű*. E legnagyobb virágú hazai pacsirtafűfajunk virágzó példányaival májustól szeptemberig találkozhatunk. Arasznyi magas, felálló szárú, évelő növény, virágai 1,2–1,5 centiméter hosszúak, élénk, sötét rózsaszínűek vagy nagy ritkán fehérek.

A *budai imola* méteres magasságúra megnövő, felálló, elágazó szárú, évelő faj. Levelei mélyen osztottak, érdes tapintásúak. A fészkek hosszú kocsányokon fejlődnek, a fészkekörv 15–25 milliméter átmérőjű. A belső fészkepikkelyek függeléke hártványos, fehéres, fénylő, sokszor rojtosan hasadt. Virágai csövesek, vöröseslila színűek.

A félszáraz gyepekben is megjelenik a *vajsínű ördög szem*. Májustól októberig nyíló sárgásfehér virágai lapos, 1–3 centiméteres virágzatban nyílnak. A párta ötcsipűjű, a szélső virágok sugárzók. Az *ebfojtó műge* júniustól októberig nyíló apró, fehér, halvány rózsaszín vagy világoslila színű, négytagú virágai laza, szártetőző álnyélben nyílnak. Száraz és félszáraz gyepek változatos megjelenésű, gyakori szubmediterrán faja.

A félszáraz gyepek Nyugat-Európában az orchideákban leggazdagabb termőhelyek közé tartoznak. Hazánkban – különösen a Dunántúlon – ilyen társulásokban él például az élőhelyekben alig válogató *vitészkosbor*, a ritkább fajok közül pedig a sallangvirágok vagy a bangók egy-egy képviselője. Az utóbbiak közül a két legkésőbb virágzó *szarvasbangó* és *méhbangó* többféle termőhelyen felbukkanhat. Az előbbi mézajakának a két oldalsó karéján viselt hosszú, szarvszerű függelékeiről kapta a nevét.

A méhbangó a nemzetség többi fajtától eltérően önmegporzó. Nemrég még a legritkább bangóként tartottuk számon, de az utóbbi években az ország számos területén, részben félszáraz gyepekből kerültek elő népeségei (populációi). A nem kevésbé markáns megjelenésű *bíbor sallangvirág* jellegzetessége az erősen megnyúlt, mélyen háromkaréjú, sokszor csavarodott mézajak, amelyről a nevét is nyerte. Az akár 10 centiméter hosszúságot is elérő mézajak a bimbóban gyaluforgács módjára tekeredik fel, majd a virág felpattanásakor lassan kicsavarodik. Általában június-július fordulóján kezd virítani.